

MARLENA PIEKUT
Politechnika Warszawska
Płock

10.5604/01.3001.0010.6765

SPÓŁECZNO-DEMOGRAFICZNE DETERMINANTY WYPOSAŻENIA GOSPODARSTW DOMOWYCH W DOBRA TRWAŁE NA WSI

Abstrakt

Opracowanie ma na celu identyfikację typów wiejskich gospodarstw domowych posiadających największą liczbę dóbr trwałego użytkowania oraz wskazanie na nowoczesność wyposażenia w różnych typach wiejskich gospodarstw domowych. Typy gospodarstw domowych zostały wyróżnione ze względu na cechy, takie jak wielkość gospodarstwa, typ biologiczny gospodarstwa domowego oraz kategoria społeczno-ekonomiczna gospodarstwa. Metodami badawczymi były analizy wariancji i korelacji. Wykazano znaczący wzrost liczby dóbr trwałego użytku w gospodarstwach wiejskich między rokiem 2004 a 2014.

Słowa kluczowe: gospodarstwo domowe, wieś, dobra trwałego użytku, konsumpcja.

Kody JEL: D12, D14, E21.

Wprowadzenie

Wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku wynika z potrzeb członków gospodarstw domowych. Przez potrzebę rozumie się pewien stan psychofizyczny człowieka, który przejawia się w subiektywnym odczuciu braku oraz pożądaniu jakiegoś dobra bądź stanu (sytuacji, warunków) (Kocowski, 1979). Czesław Bywalec wskazuje, że pierwszym źródłem potrzeb jest organizm człowieka, drugim zaś konwencje społeczno-kulturowe, które wynikają z tego, iż człowiek żyje w określonym środowisku, funkcjonuje w różnych układach społecznych, takich jak grupa lokalna, grupa zawodowa, środowisko pracy, w których obowiązują określone systemy wartości (Bywalec, 2010). Istotą zaspokojenia potrzeb przez poszczególne dobra jest wykorzystanie ich użyteczności.

Jan Szczepański (1981) zauważył, że wartość użytkową dobra można podzielić na wartość podstawową i otoczkową. Wartość podstawowa dobra to główna funkcja, jaką dane dobro spełnia, na przykład podstawową użytecznością telefonu komórkowego jest możliwość komunikowania się z innymi. Natomiast wartością otoczkową jest to, że posiadanie telefonu określonej marki wyróżnia jego posiadacza ze społeczności. Wartość otoczkowa produktu zaczyna pełnić coraz ważniejszą rolę, co widać na przykładzie rynku dóbr luksusowych w Polsce. Z raportu KPMG wynika, że zainteresowanie luksusowymi dobrami trwałymi wciąż wzrasta i tak na przykład w Polsce dynamicznie wzrasta sprzedaż samochodów w kategorii premium (BMW, mercedesów, audi, jaguarów i lexusów), czy też luksusowej biżuterii i zegarków (*Rynek dóbr...*, 2016).

Liczba i jakość dóbr trwałego użytku na wyposażeniu gospodarstw domowych ilustrują potrzeby członków tych gospodarstw oraz świadczą o określonej pozycji gospodarstwa w hierarchii społecznej. Dobra trwałego użytku są gromadzone i konsumowane w długim okresie, stanowiąc element trwałego majątku gospodarstwa domowego. Świadczą o zamożności gospodarstwa domowego, zapewniając komfort życia (Kędzior, 1992). Generalnie im zasobność gospodarstwa domowego w dobra trwałe jest większa, tym większa jest swoboda gospodarowania bieżącymi dochodami i tym większa średnia ocena poziomu życia (Bretyn, 2015; Zalega, 2012). Tomasz Zalega (2010; 2012a) wskazuje, iż gospodarstwa domowe elit ekonomicznych cechuje relatywnie wysoki poziom nasycenia w większość dóbr trwałego użytku i następuje w nich dalsza poprawa wyposażenia zarówno pod względem ilości, jak i jakości dóbr trwałych. Wyraźny wzrost poziomu wyposażenia w tych gospodarstwach odnotowuje się przede wszystkim względem sprzętów teleinformatycznych. Katarzyna Włodarczyk-Śpiewak (2004), analizując stan wyposażenia gospodarstw domowych prowadzonych przez osoby młode, także wskazała na rosnące wydatki na dobra trwałe w tych gospodarstwach, przede wszystkim dobra bardziej nowoczesne. Natomiast Felicjan Bylok (2006) zauważył, że owe unowocześnianie wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku stosunkowo wolno postępuje wśród gospodarstw osób starszych, czyli emerytów i rencistów. Przyniesione badania dowodzą więc, że sytuacja materialna w gospodarstwach domowych oraz cechy demograficzne członków tych gospodarstw są ważnym czynnikiem w kwestii zasobności gospodarstw domowych w dobra trwałe. Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałe jest lokalizacja gospodarstwa domowego.

Poziom wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku jest zróżnicowany w zależności od miejsca zamieszkania. Gospodarstwa domowe na wsi są w gorszej sytuacji. Nie dotyczy to tylko wyposażenia w samochody osobowe, co jest następstwem rzadszej sieci komunikacji publicznej oraz większych odległości do pokonania (Dąbrowska, Janoś-Kresło i Witek, 2012). Jest to też zapewne efektem nieco odmiennej sytuacji materialnej ogółu wiejskich go-

spodarstw domowych w porównaniu z miejskimi gospodarstwami domowymi, co z kolei jest konsekwencją cech społeczno-demograficznych obu społeczności. Wydaje się jednak, że unifikacja stylów życia prowadzi do zacierania się różnic między miastem a wsią.

W literaturze przedmiotu wskazuje się (Pronovost, 2006), że obecnie domy/mieszkania, dzięki wyposażeniu w dobra trwałego użytku, zaczynają spełniać wiele nowych funkcji społecznych. Stają się „miejscami konsumpcji sztuki”, są namiastką kin, teatrów, oper, miejscem edukacji i rekreacji fizycznej. Na wyposażenie mieszkań niebagatelny wpływ wywiera proces globalizacji oraz postęp technologiczny i techniczny, który prowadzi do unowocześniania sprzętów stanowiących wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałe (Janoś-Kresło, 2015). Indywidualizacja stylów życia i ucieczka w prywatność prowadzi do wyposażania gospodarstw domowych w dobra, z których kiedyś korzystano jedynie w miejscach publicznych (kino, siłownia). Znacząca część konsumentów, w szczególności kobiet, osób niepełnosprawnych i starszych, podejmuje różnego rodzaju aktywności bez wychodzenia z domu. Już w 2005 roku Sławomir Smyczek i Izabela Sowa (2005) wskazywali, że zachowania takie mają swój wydzźwięk społeczny, gdyż z jednej strony świadczą o „powrocie do rodziny”, jako wartości, i prowadzą do wzmocnienia więzi rodzinnych, z drugiej zaś strony dochodzi do ograniczenia stosunków międzyludzkich i zaniku spotkań towarzyskich. Z poglądem tym po części należy się zgodzić, choć zwiększający się udział wydatków na usługi gastronomiczne (Gutkowska i Piekut, 2016) – w szczególności w ostatnich kilku latach – może jednak świadczyć o rozwoju kontaktów towarzyskich.

Obok procesów globalizacyjnych i intensywnego rozwoju informatyzacji dochodzi też do przemian społeczno-demograficznych w gospodarstwach domowych, które objawiają się między innymi zmniejszaniem się wielkości gospodarstwa domowego, małodziełnością oraz zmianami statusu zawodowego na rynku pracy. Przemiany te wpływają na wyposażenie gospodarstw domowych, na przykład w gospodarstwach bezdzietnych nie ma potrzeby zaopatrywania się w dobra przeznaczone dla dzieci (np. wózek, przewijak, przydomowa zjeżdżalnia, piaskownica). W wyniku zmiany źródła utrzymania mieszkańców wsi z rolnictwa na najemną pracę zarobkową lub własną działalność gospodarczą zaczynają oni dostrzegać nowe potrzeby, które powstają przez obserwację grup społecznych, niebędących wcześniej obiektem ich zainteresowania.

Gospodarstwa domowe zlokalizowane na wsi, które są przedmiotem niniejszego opracowania, to grupa obejmująca 40% polskich gospodarstw domowych zróżnicowanych pod względem demograficznym i społecznym (GUS, 2016). Coraz mniejsza liczba osób tworzących wiejskie gospodarstwo domowe, zmniejszanie się liczby dzieci w wiejskich gospodarstwach domowych oraz zmiany na rynku pracy przejawiające się podejmowaniem pracy przez członków wiejskich gospodarstw domowych poza rolnictwem, a także procesy

globalizacji i unifikacji konsumpcji wywierają wpływ na zachowania konsumpcyjne na rynku dóbr trwałego użytku.

Problemem badawczym niniejszego opracowania jest odpowiedź na pytanie o wpływ procesów społeczno-demograficznych oraz procesów związanych z globalizacją i informatyzacją na zachowania członków wiejskich gospodarstw domowych na rynku dóbr trwałego użytku.

Artykuł ma na celu identyfikację typów wiejskich gospodarstw domowych posiadających największą liczbę dóbr trwałych oraz określenie typów gospodarstw z najnowocześniejszym wyposażeniem w dobra trwałe oraz typów gospodarstw, na wyposażeniu których są sprzęty starszej generacji.

Przeprowadzanie tego typu analiz jest ciekawe poznawczo i ma charakter aplikacyjny. Uzyskane wyniki wskazują na zmiany zachowań konsumpcyjnych na rynku dóbr trwałego użytku pod wpływem zmian ogólnospołecznych. Obrazują też preferencje konsumpcyjne w wiejskich gospodarstwach domowych oraz realizowane przez nie wzorce konsumpcji.

Źródła danych i metoda analizy

Materiał źródłowy stanowiły jednostkowe dane z badania budżetów gospodarstw domowych GUS. Stan wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe badano w latach 2004 oraz 2014. Okres badawczy wybrany do analizy podyktowany był chęcią zaobserwowania zmian, jakie dokonały się w wyposażeniu wiejskich gospodarstw domowych w okresie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

W badaniach budżetów gospodarstw domowych w latach 2004-2014 doszło do zmian liczby kategorii dóbr trwałych. Przede wszystkim niektóre dobra trwałego użytku podzielono na więcej kategorii. Na przykład w 2004 roku odbiorniki telewizyjne, które stanowiły jedną kategorię, w 2014 roku podzielono na trzy kategorie, to jest: odbiorniki telewizyjne kineskopowe, odbiorniki telewizyjne do odbioru naziemnej telewizji cyfrowej z MPEG-4 i inne odbiorniki telewizyjne. Dostosowywanie metodyki badawczej GUS do standardów europejskich oraz pojawienie się różnych nowych sprzętów i urządzeń (np. smartfon, tablet) wpłynęło na zmiany w liczbie kategorii dóbr trwałych w analizowanym okresie. Szczegółowy wykaz dóbr trwałego użytku znajduje się w tabeli 1.

W analizie nowoczesności wyposażenia w dobra trwałe w gospodarstwach domowych uwzględniono dobra, takie jak: smartfon, laptop, tablet, kuchenka elektryczna z płytą ceramiczną oraz wielofunkcyjna drukarka, traktując je jako nowoczesne urządzenia, a także odbiornik telewizyjny kineskopowy oraz pralka i wirówka elektryczna, traktując je jako sprzęty starszej generacji. Wybór taki podyktowany był obserwacją zmian na rynku dóbr trwałych przez autorkę opracowania. Brak niektórych sprzętów lub bardzo niski ich odsetek w 2004 roku sugerował, że są to dobra nowoczesne, natomiast relatywnie duży spadek odsetka określonych dóbr między rokiem 2014 a 2004 wskazywał na dobra przestarzałe.

Analiza wariancji służyła określaniu wpływu czynników społeczno-demograficznych oraz ekonomicznych na nowoczesność wyposażenia w dobra trwałe w wiejskich gospodarstwach domowych. Analiza wariancji pozwala porównywać więcej niż dwa typy gospodarstw domowych wydzielone przez kategorię jednej zmiennej (analiza jednoczynnikowa) lub wielu zmiennych (analiza wieloczynnikowa) oraz umożliwia rozpoznanie zarówno wpływu poszczególnych czynników, jak i interakcji pomiędzy nimi (Słaby, 2006). W przeprowadzonym badaniu zastosowano jednoczynnikową analizę wariancji. Zmiennymi zależnymi były zmienne określające wyposażenie gospodarstwa domowego w dane dobra trwałe, a zmienną niezależną stanowiły wybrane cechy wiejskiego gospodarstwa domowego: wielkość gospodarstwa domowego (liczba osób) oraz wykształcenie, wiek i płęć głowy domu.

Ideą metody jest porównywanie rozproszenia, czyli wariancji, zmiennej zależnej w analizowanych typach wydzielonych ze względu na wartości zmiennych niezależnych (Aczel, 2000). Całkowita zmienność wyników przeprowadzonej analizy oznacza sumę kwadratów odchyłeń poszczególnych wyników od średniej ogólnej (Wątroba, 2002). W analizie wariancji dochodzi do podziału całkowitej zmienności wyników analizy na dwa składniki, które odpowiadają zmienności międzygrupowej i zmienności wewnątrzgrupowej (Rozmus, 2009). Pierwszy składnik stanowi sumę kwadratów odchyłeń średnich grupowych od średniej ogólnej i jest to tak zwana międzygrupowa suma kwadratów odchyłeń. Drugi składnik stanowi sumę kwadratów odchyłeń poszczególnych pomiarów w grupach od odpowiednich średnich grupowych, czyli wewnątrzgrupową sumę kwadratów (SS_{wewn}). Wewnątrzgrupową sumę kwadratów nazywa się także sumą kwadratów błędów i oznacza jako $SS_{bład}$, gdyż zróżnicowanie wewnątrz grupy jest efektem występowania błędów eksperymentalnego.

W analizie wariancji przyjmuje się dwa założenia. Zmienna zależna powinna podlegać rozkładowi normalnemu w obrębie grup. Jednak test F (Fischera–Snedecora) jest dość odporny na odchylenia od normalności, a gdy liczebność jest wystarczająco duża, wówczas odchylenia od rozkładu normalnego nie mają znaczenia ze względu na centralne twierdzenie graniczne, według którego rozkład średnich z próby zmierza do rozkładu normalnego, niezależnie od rozkładu zmiennej w badanej populacji (Wątroba, 2004). Drugi warunek stosowalności analizy wariancji zakłada, że wariancje w obrębie różnych grup układu są sobie równe (założenie jednorodności wariancji). Choć statystyka F jest też w dużym stopniu odporna na naruszenie tego założenia.

Do pomiaru siły związku między charakterystykami gospodarstwa domowego a różnymi dobrami trwałymi zastosowano wskaźniki korelacyjne, zwane również stosunkami korelacyjnymi. Stosunek (wskaźnik) korelacyjny opiera się na równości wariancyjnej. Jest on miarą niemianowaną, przyjmującą wartości z przedziału $0 \leq e \leq 1$, posiada zatem jedynie wartości dodatnie. Jest on równy 0, gdy cechy są nieskorelowane oraz równy 1, gdy między badanymi zmiennymi

zachodzi zależność funkcyjna. Im wartość wskaźnika korelacyjnego jest bliższa 1, tym zależność korelacyjna jest silniejsza.

Zaletą wskaźnika korelacyjnego jest fakt, że nie zależy on od kształtu regresji. Dzięki temu może być stosowany w przypadku zależności prostoliniowych i krzywoliniowych. Dodatkowo stosunek korelacyjny może być wykorzystywany do dwóch cech, z których jedna jest niemierzalna.

Zasobność w dobra trwałego użytku w wiejskich gospodarstwach domowych

W Polsce wydatki na wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku ulegają zwiększeniu z każdym rokiem. Miesięcznie w 2000 roku stanowiły blisko 36 zł na osobę (GUS, 2001), a piętnaście lat później ponad 54 zł na osobę (GUS, 2016a), natomiast odsetek wydatków na wyposażenie mieszkania uległ w tym okresie zmniejszeniu z 5,9 do 5,0%. Zwiększająca się liczba i jakość dóbr trwałego użytku, stanowiących wyposażenie gospodarstw domowych, wpływa na stopień zaspokojenia potrzeb członków gospodarstw domowych, a tym samym na odczucie zadowolenia z aktualnej sytuacji bytowej. W raporcie *Diagnoza Społeczna 2015* wykazano, iż spada odsetek gospodarstw domowych, które nie posiadają określonych dóbr trwałych z powodu trudności finansowych. Obecnie coraz częściej brak potrzeby, a nie brak funduszy decyduje o nieposiadaniu pewnych dóbr, a w szczególności telefonu stacjonarnego, komputera stacjonarnego, samochodu i kuchenki mikrofalowej (Czapiński i Panek, 2015).

Wyposażenie wiejskich gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku między rokiem 2004 a 2014 uległo znaczącej poprawie. Zwiększeniu uległ odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej (tab. 1). W 2004 roku we wspomniane urządzenia wyposażonych było poniżej 1/3 gospodarstw domowych, a dekadę później ponad połowa gospodarstw. Zwiększyły się także udziały gospodarstw domowych wyposażonych w odtwarzacze DVD (z blisko 8 do prawie 40%), odtwarzacze płyt kompaktowych (z blisko 17 do ponad 70%), komputery z dostępem do Internetu (z około 9 do prawie 65%), drukarki (z ponad 16 do ponad 34%), prywatne telefony komórkowe (z 48 do ponad 92%), pralki automatyczne (z prawie 66 do ponad 90%), kuchenki mikrofalowe (z około 26 do blisko 59%) oraz zmywarki do naczyń (z około 3 do ponad 23%).

W przypadku urządzeń starszej generacji zauważono, że ich odsetek zmniejsza się, na przykład w 2004 roku maszyna do szycia była w posiadaniu ponad 43% gospodarstw domowych, a w 2014 roku stanowiła wyposażenie około 33% gospodarstw domowych, pralkę i wirówkę elektryczną w 2004 roku odnotowano w ponad 51% gospodarstw domowych, a dziesięć lat później w niecałych 16%.

Tabela 1

Udziały wiejskich gospodarstw domowych posiadających dobra trwałe w latach 2004 i 2014

Dobra trwałego użytku	2004	2014
Odbiornik telewizyjny kineskopowy		38,7
Odbiornik telewizyjny do odbioru naziemnej telewizji cyfrowej z MPEG-4	98,3	52,6
Odbiornik telewizyjny inny		23,4
Urządzenie do odbioru tv kablowej		4,0
Urządzenie do odbioru tv satelitarnej	29,8	52,9
Urządzenie do odbioru naziemnej telewizji cyfrowej z MPEG-4	-	31
Zestaw kina domowego	-	11,1
Odtwarzacz DVD	7,9	39,8
Zestaw do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku (wieża)	37,5	30,0
Radio, radiomagnetofon, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych lub radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych	16,6	70,3
Kamera wideo	2,7	6,3
Aparat fotograficzny – cyfrowy		45,2
Aparat fotograficzny – inny	45,7	6,0
Komputer osobisty	-	67,7
w tym laptop, tablet	-	45,6
Komputer z dostępem do Internetu	8,5	64,6
Komputer bez dostępu do Internetu	16,9	4,6
Drukarka	16,4	34,4
Telefon komórkowy prywatny	48,0	92,4
w tym smartfon	-	25,1
Telefon komórkowy służbowy	2,4	3,4
Pralka i wirówka elektryczna	51,4	15,6
Pralka automatyczna	65,9	90,2
Odkurzacz elektryczny	90,6	93,4
Chłodziarka	97,7	98,5
Zamrażarka	54,4	46,0
Kuchenka elektryczna z płytą ceramiczną	-	8,4
Kuchenka mikrofalowa	25,8	58,9
Robot kuchenny	56,5	64,9
Zmywarka do naczyń	2,5	23,1
Maszyna do szycia	43,1	32,5
Rower (bez dziecięcego)	84,2	78,5
Motocykl, skuter, motorower	6,6	11,6
Samochód osobowy prywatny	56,9	71,9
Samochód osobowy służbowy	1,0	1,5
Garaż	42,5	58,8
Domek letniskowy	0,2	0,4
Działka rekreacyjna	3,3	4,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie jednostkowych danych z badania budżetów gospodarstw domowych.

Obserwuje się też postępującą indywidualizację konsumpcji (Maciejewski, 2014). Dobra takie jak telewizor, samochód osobowy, telefon komórkowy, laptop z dóbr wspólnego użytkowania (rodzinnej konsumpcji) stają się dobrami konsumpcji indywidualnej. W 2004 roku jeden telefon komórkowy był w posiadaniu 36% wiejskich gospodarstw domowych, a dwa lub trzy telefony w blisko 12% gospodarstw domowych. Dekadę później jeden telefon komórkowy posiadano już w 23% gospodarstw domowych, a dwa lub trzy były w ponad 54% gospodarstw domowych. Dwa prywatne samochody osobowe były na wyposażeniu około 5% wiejskich gospodarstw domowych w 2004 roku, zaś w 2014 roku dwa samochody osobowe stanowiły wyposażenie blisko 18% wiejskich gospodarstw domowych.

Zasobność w dobra trwałe w wiejskich gospodarstwach domowych według liczby osób w gospodarstwie domowym

Wiejskie gospodarstwa domowe stają się coraz mniejsze. W 2004 roku statystyczne wiejskie gospodarstwo domowe obejmowało 3,6 osób, podczas gdy dziesięć lat później – 3,1 osobę. Na podstawie przeprowadzonej analizy dotyczącej związku między zasobnością gospodarstwa w dobra trwałe ogółem a liczbą osób w gospodarstwie domowym okazało się, że cecha „wielkość gospodarstwa domowego” istotnie statystycznie ($p < 0,05$) różnicowała łączną liczbę dóbr trwałego użytku w gospodarstwie domowym. Wskaźniki korelacyjne między wielkością gospodarstwa domowego a liczbą posiadanych dóbr trwałego użytkowania osiągały relatywnie wysokie wartości, kształtując się od 0,497 w 2004 roku do 0,621 w 2014 roku, co wskazuje na stosunkowo silną zależność między wielkością gospodarstwa domowego a wyposażeniem go w dobra trwałe (tab. 2).

Wraz ze wzrostem liczby osób w gospodarstwie domowym wzrastała liczba posiadanych dóbr, przy czym największy wzrost zaobserwowano przy zwiększeniu liczby osób w gospodarstwie domowym z jednej do dwóch oraz z dwóch do trzech. W 2014 roku ogólna liczba dóbr trwałego użytku w gospodarstwach dwuosobowych była większa o 6 przedmiotów w porównaniu z gospodarstwami jednoosobowymi, a porównując gospodarstwa domowe dwu- i trzyosobowe – liczba tych dóbr w pierwszym typie gospodarstw domowych była mniejsza o 5,3.

Z drugiej strony, dzieląc posiadane dobra na liczbę osób w gospodarstwie domowym, okazuje się, iż wraz ze wzrostem liczby osób maleje sumaryczna liczba dóbr trwałych przypadająca na jednego członka gospodarstwa domowego, co wynika z faktu, że w gospodarstwach domowych wieloosobowych powstają oszczędności wynikające ze skali gospodarowania. W gospodarstwach składających się z większej liczby osób nie ma potrzeby zakupywania kolejnych chłodziarek, odkurzaczy czy też kuchni z piekarnikami. W 2014 roku liczba dóbr trwałych przypadająca na jedną osobę w jednoosobowych gospodarstwach domowych wynosiła prawie 10, w dwuosobowych gospodarstwach – około 7,5, w trzyosobowych – około 7, a w cztero- i więcej osobowych – 6. Zwiększająca

się liczba gospodarstw jednoosobowych prowadzi więc do zwiększonego zapotrzebowania na dobra trwałe, gdyż w większości gospodarstw domowych istnieje potrzeba posiadania pralki, lodówki czy sprzętu komputerowego.

W latach 2004-2014 odnotowano wzrost liczby dóbr trwałych we wszystkich typach wiejskich gospodarstw domowych, co świadczy o wzroście jakości życia w tych gospodarstwach, gdyż dobra trwałe ułatwiają pracę w gospodarstwie domowym. Największy wzrost liczby dóbr trwałych odnotowano w cztero- i więcej osobowych gospodarstwach domowych.

Tabela 2

Średnia liczba dóbr trwałych w wiejskich gospodarstwach domowych ze względu na wielkość gospodarstwa domowego w latach 2004 i 2014

Wyszczególnienie	2004	2014
1-osobowe	6,9	9,9
2-osobowe	10,5	15,9
3-osobowe	13,6	21,2
4-osobowe	15,5	24,0
5- i więcej osobowe	15,4	24,0
Stosunek korelacyjny	0,497	0,621

Źródło: jak do tab. 1.

Wielkość gospodarstwa domowego różnicowała w sposób istotny statystycznie wyposażenie gospodarstwa domowego w dobra nowej i starej generacji, na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ ($p < 0,005$). Wartości stosunków korelacyjnych między liczbą osób w gospodarstwie domowym a konkretnymi dobrami trwałymi oscylowały między 0,093 dla kuchenki elektrycznej z płytą ceramiczną a 0,377 dla laptopa, tabletu (tab. 3).

Największy odsetek wiejskich gospodarstw domowych wyposażonych w dobra starszej generacji dotyczył jednoosobowych gospodarstw domowych, blisko połowa z tych gospodarstw wyposażona była w kineskopowy odbiornik telewizyjny, a jedna czwarta w pralkę i wirówkę elektryczną. Jednocześnie w jednoosobowych gospodarstwach domowych dobra trwałe nowej generacji były rzadkością. Wielofunkcyjną drukarkę posiadało 2% jednoosobowych gospodarstw domowych, zestaw kina domowego – 3%, kuchenkę elektryczną z płytą ceramiczną – 4%, a smartfony – 5%. Fakt ten nie dziwi, gdyż jednoosobowe wiejskie gospodarstwa domowe tworzone są przez relatywnie starsze osoby (w 2014 roku średni wiek osoby prowadzącej jednoosobowe gospodarstwo domowe na wsi wyniósł 64,9 lat, podczas gdy w mieście nieco mniej, gdyż 58,8 lat), które po pierwsze wykazują mniejsze zainteresowanie nowoczesnymi urządzeniami, a po drugie często nie mają potrzeby posiadania tych dóbr (na przykład drukarki).

Wyposażenie wiejskich gospodarstw domowych w dobra nowej generacji rosło wraz ze wzrostem liczby osób w gospodarstwie domowym, osiągając w czteroosobowych gospodarstwach domowych największe wartości. Odsetek gospodarstw domowych z liczbą osób 5 i więcej, wyposażanych w dobra nowoczesne, był nieco niższy w porównaniu z czteroosobowymi gospodarstwami domowymi, ale również relatywnie wysoki. Udział dóbr starej generacji w gospodarstwach z liczbą osób 5 i więcej był większy w porównaniu do gospodarstw 3- i 4-osobowych.

Najbardziej nowoczesnym wyposażeniem cechowały się wiejskie gospodarstwa domowe 3- i 4-osobowe, natomiast najniższy poziom nowoczesności stwierdzono w gospodarstwach jednoosobowych. Na obraz ten miała wpływ, jak wcześniej wspomniano, struktura demograficzna ludności tworzącej poszczególne typy gospodarstw domowych. Osoby starsze przywiązane są do tradycyjnych urządzeń, nie interesują ich nowości technologiczne i nie mają potrzeby ich zakupu. Natomiast w 3- i 4-osobowych gospodarstwach domowych wyposażenie jest nowocześniejsze, gdyż po pierwsze gospodarstwa te tworzone są przez młodsze osoby, które są na etapie wyposażania swoich mieszkań i domów w dobra trwałe, a po drugie w swoim składzie posiadają dzieci i młodzież, czyli grupę najbardziej zainteresowaną nowoczesnymi osiągnięciami techniki i posiadającą umiejętności skorzystania z tych innowacyjnych rozwiązań.

Tabela 3

Odsetek wiejskich gospodarstw domowych wyposażonych w dobra trwałe nowej i starej generacji według wielkości gospodarstwa domowego w 2014 roku

Wyszczególnienie	Odbiornik telewizyjny kineskopowy	Pralka i wirówka elektryczna	Kuchenka elektryczna z płytą ceramiczną	Smartfon	Drukarka wielofunkcyjna	Laptop, tablet	Zestaw kina domowego
1-osobowe	49	25	4	5	2	11	3
2-osobowe	39	16	8	11	12	29	7
3-osobowe	35	12	10	31	26	58	15
4-osobowe	32	12	12	40	32	64	17
5- i więcej osobowe	42	15	7	39	35	63	13
Stosunek korelacyjny	0,113	0,115	0,093	0,327	0,285	0,377	0,155

Źródło: jak do tab. 1.

Można się spodziewać, że zwiększająca się liczba jednoosobowych gospodarstw domowych (Szukalski, 2016) będzie prowadziła do zwiększenia zapotrzebowania na dobra trwałego użytku. Wspomniana zmiana wymusza na producentach dostosowanie niektórych sprzętów do potrzeb mniejszych liczebnie gospodarstw (np. chłodziarek). Wiejskie jednoosobowe gospodarstwa domowe tworzone są w dużej części przez osoby starsze, koniecznym staje się więc dostosowanie funkcjonalności sprzętów i urządzeń do możliwości tych grup społecznych (na przykład telefon komórkowy z dużymi przyciskami). Dobrym przykładem na trafienie z nowoczesnym sprzętem do segmentów rynku teoretycznie mniej zainteresowanych jest producent Nintendo Wii, który wprowadził gry komputerowe przystosowane dla ludzi starszych. Dzięki zaprojektowaniu gier przeznaczonych dla osób starszych, producent przyczynił się do poprawy ich stanu zdrowia. Wykazano, iż używanie wspomnianej konsoli stało się częścią fizjoterapii i rehabilitacji osób starszych i osób cierpiących na otyłość (*Nintendo...*, 2016).

Zasobność w dobra trwałe według typu biologicznego gospodarstwa domowego

Kolejną cechą istotnie statystycznie różnicującą (przy $p < 0,05$) ogólną liczbę dóbr trwałego użytku w gospodarstwie domowym stanowił typ biologiczny gospodarstwa domowego. Cecha „typ biologiczny gospodarstwa domowego” wskazuje na skład osobowy gospodarstwa. Zauważono stosunkowo wysoką wartość stosunków korelacyjnych między zasobnością gospodarstw domowych w dobra trwałe a typem biologicznym gospodarstwa, w 2004 roku wartość ta osiągnęła 0,485, a dziesięć lat później – 0,595.

Największą zasobnością dóbr trwałego użytku charakteryzowały się gospodarstwa domowe małżeństw z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami, czyli na ogół rodziny wielopokoleniowe, oraz innych osób z dziećmi, a także małżeństw z dwojgiem i większą liczbą dzieci na utrzymaniu. Najmniejszą liczbę dóbr trwałych zauważono w gospodarstwach domowych jednoosobowych i małżeństw bez dzieci na utrzymaniu.

We wszystkich typach wiejskich gospodarstw domowych w latach 2004-2014 dochodziło do wzrostu sumarycznej liczby dóbr trwałych. Największy wzrost odnotowano jednak w gospodarstwach domowych z dziećmi na utrzymaniu. I tak w typie gospodarstw innych osób z dziećmi na utrzymaniu w ciągu analizowanej dekady liczba dóbr trwałych zwiększyła się o 14,7, w typie małżeństw z czworgiem i większą liczbą dzieci – o 10,2, w typie małżeństw z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami – o 9,4. Na drugim końcu skali znalazły się jednoosobowe gospodarstwa domowe, w przypadku których w ciągu lat 2004-2014 liczba dóbr trwałych zwiększyła się o 3.

Tabela 4

Średnia liczba dóbr trwałych w wiejskich gospodarstwach domowych ze względu na typ gospodarstwa domowego w latach 2004 i 2014

Wyszczególnienie	2004	2014
Małżeństwo bez dzieci	10,8	16,3
Małżeństwo z 1 dzieckiem na utrzymaniu	14,5	22,5
Małżeństwo z 2 dziećmi na utrzymaniu	15,6	24,3
Małżeństwo z 3 dziećmi na utrzymaniu	14,9	24,3
Małżeństwo z 4 (i więcej) dziećmi na utrzymaniu	13,7	23,9
Matka z dziećmi na utrzymaniu	11,8	17,3
Ojciec z dziećmi na utrzymaniu	13,0	17,0
Małżeństwo z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami	16,4	26,4
Matka z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami	13,4	21,0
Ojciec z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami	9,9	20,4
Inne osoby z dziećmi na utrzymaniu	6,9	9,9
Gospodarstwa jednoosobowe	13,0	19,4
Pozostałe	0,485	0,595

Źródło: jak do tab. 1.

Na podstawie wyników analiz dotyczących nowoczesności wyposażenia w dobra trwałe w zależności od typu biologicznego gospodarstwa domowego można stwierdzić, że obecność dzieci na utrzymaniu sprzyjała większej zasobności w dobra nowej generacji w wiejskich gospodarstwach domowych. Wykazano istotne statystycznie różnice między gospodarstwami domowymi podzielonymi ze względu na typ biologiczny gospodarstwa a dobrami nowej i starej generacji, na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ ($p < 0,0000$). Wartości stosunków korelacyjnych przyjmowały relatywnie wysokie wartości, to jest od 0,132 dla kuchenek elektrycznych z płytą ceramiczną do 0,376 dla laptopów i tabletów.

W typach gospodarstw domowych par z dziećmi na utrzymaniu wyposażenie w dobra teleinformatyczne było największe. Natomiast w gospodarstwach domowych rodzin niepełnych z dziećmi na utrzymaniu wyposażenie w rzeczne dobra było na niższym poziomie, niemniej jednak na wyższym niż w przypadku gospodarstw domowych bez dzieci na utrzymaniu. Największy zaś udział gospodarstw domowych wyposażonych w zestaw kina domowego oraz kuchenkę elektryczną z płytą ceramiczną odnosił się do gospodarstw domowych małżeństw z dwojgiem i jednym dzieckiem na utrzymaniu.

Tabela 5

Odsetek wiejskich gospodarstw domowych wyposażonych w dobra trwałe nowej i starej generacji według typu biologicznego gospodarstwa domowego w 2014 roku

Wyszczególnienie	Odbiornik telewizyjny kineskopowy	Pralnia i wirówka elektryczna	Kuchenka elektryczna z płytą ceramiczną	Smartfon	Drukarka wielofunkcyjna	Laptop, tablet	Zestaw kina domowego
	w procentach (%)						
Małżeństwo bez dzieci na utrzymaniu	36	13	9	9	12	28	8
Małżeństwo z 1 dzieckiem na utrzymaniu	26	8	14	40	34	67	21
Małżeństwo z 2 dziećmi na utrzymaniu	25	8	15	43	36	68	20
Małżeństwo z 3 dziećmi na utrzymaniu	30	10	10	38	38	63	16
Małżeństwo z 4 (i więcej) dziećmi na utrzymaniu	37	15	7	29	31	60	10
Matka z dziećmi na utrzymaniu	34	9	9	29	18	51	12
Ojciec z dziećmi na utrzymaniu	35	26	4	30	26	43	13
Małżeństwo z przynajmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	44	16	8	41	34	65	13
Matka z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami	45	15	4	32	22	52	9
Ojciec z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami	57	25	9	27	14	48	0
Inne osoby z dziećmi na utrzymaniu	48	14	3	37	22	55	13
Pozostałe	45	21	6	23	18	46	8
Stosunek korelacyjny	0,178	0,156	0,132	0,326	0,294	0,376	0,185

Źródło: jak do tab. 1.

Obecność dzieci w gospodarstwie domowym wywiera wpływ na planowanie i dokonywanie zakupów. W gospodarstwach domowych bez dzieci obserwowano mniejsze zainteresowanie innowacyjnymi produktami rynkowymi (Dąbrowska, Byłok, Kiełczewski i Ozimek, 2015). Około dwóch dekad temu wskazywano, że potomstwo pełni rolę inicjatora zakupu dóbr trwałych, w szczególności sprzętu rozrywkowego (Uściński, 1996), ale także pełni istotną funkcję przy zakupie samochodów, telewizora (Sowa, 1997) czy urządzenia

mieszkania (Lackman i Lanasa, 1993). We współczesnych badaniach też podkreśla się rolę dzieci w zakupach dóbr trwałych. Największy wpływ dzieci na proces decyzyjny zakupów zauważono w rodzinach najbiedniejszych i najbogatszych, wskazując, że w rodzinach biednych potomstwo dostarcza informacji i pomaga wybrać odpowiedni sprzęt, natomiast w rodzinach bogatych decyduje o kupowanym dla siebie sprzęcie (Sowa, 2011). Dzieci i młodzież stanowią też ważny segment rynku, gdyż duża część z nich zarabia lub otrzymuje pieniądze, którymi samodzielnie dysponuje (Smyczek i Sowa, 2003). W budżetach gospodarstw domowych GUS w latach 2004–2015 wzrost wydatków na kieszonkowe był prawie dwukrotny, z 5,83 zł na osobę w 2004 roku do 10,19 zł na osobę w 2015 (GUS, 2005, 2016a). Potomstwo staje się więc coraz częściej inicjatorem i decydentem zakupu określonych sprzętów, głównie informatycznych.

Zasobność w dobra trwałe według kategorii społeczno-ekonomicznej gospodarstwa domowego

Kolejną zmienną istotnie statystycznie ($p < 0,05$) różnicującą liczbę posiadanych dóbr trwałego użytku w wiejskich gospodarstwach domowych była kategoria społeczno-ekonomiczna gospodarstwa domowego. Wartości stosunków korelacyjnych między kategorią społeczno-ekonomiczną a liczbą dóbr trwałych kształtowały się od 0,465 w 2004 roku do 0,520 w 2012 roku, czyli osiągnęły nieco niższy poziom niż w przypadku zmiennych: liczba osób w gospodarstwie domowym oraz typ biologiczny gospodarstwa domowego.

Największą zasobnością w dobra trwałe cechowały się gospodarstwa domowe osób pracujących na własny rachunek oraz zatrudnionych najemnie na stanowiskach nierobotniczych. Natomiast na drugim końcu skali pod względem liczby posiadanych dóbr znalazły się gospodarstwa domowe rencistów i osób utrzymujących się z innych świadczeń społecznych. W gospodarstwach domowych pracujących na własny rachunek oraz osób pracujących na stanowiskach nierobotniczych statystycznie występują największe poziomy dochodów, co zapewne sprzyja większej swobodzie podejmowania decyzji zakupowych. W gospodarstwach domowych, w których obserwuje się najniższy stan wyposażenia w dobra trwałe, taki stan rzeczy wiązać można innymi z mało korzystną sytuacją materialną w tych gospodarstwach. Można się jednak spodziewać, że w miarę wzrostu poziomu dochodów członkowie gospodarstw o skromniejszym wyposażeniu będą dążyć do jego uzupełnienia.

W każdym typie gospodarstw domowych wyróżnionym ze względu na kategorię społeczno-ekonomiczną zaobserwowano wzrost liczby dóbr trwałych. Największy wzrost liczby dóbr trwałych zauważono w gospodarstwach domowych rolników oraz osób pracujących na własny rachunek – ponad 8, a najmniejszy wśród rencistów – ponad 3.

Tabela 6

Średnia liczba dóbr trwałych w wiejskich gospodarstwach domowych ze względu na kategorię społeczno-ekonomiczną gospodarstwa domowego w latach 2004 i 2014

Kategorie społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych	2004	2014
Pracowników na stanowiskach robotniczych	13,8	21,3
Pracowników na stanowiskach nierobotniczych	17,3	24,5
Pracowniczo-chłopskie	15,5	-
Rolników	14,2	22,7
Osób pracujących na własny rachunek	17,8	25,9
Emerytów	10,1	14,2
Rencistów	10,2	13,5
Osób niepracujących	11,1	-
Osób utrzymujących się ze świadczeń społecznych	-	13,7
Osób utrzymujących się z pozostałych niezarobkowych źródeł	-	14,1
Stosunek korelacyjny	0,465	0,517

Źródło: jak do tab. 1.

Kategoria społeczno-ekonomiczna gospodarstwa domowego istotnie statystycznie różnicowała zasobność gospodarstw domowych w dobra trwałe nowoczesne i starszej generacji (poziom istotności $\alpha=0,05$, $p<0,0000$). Wartość stosunku korelacyjnego wynosiła od 0,156 dla kineskopowych odbiorników telewizyjnych do 0,399 dla laptopów i tabletów, czyli siła związku między kategorią społeczno-ekonomiczną gospodarstwa domowego a obecnością w nim urządzeń nowej i starej generacji była relatywnie wysoka w porównaniu z poprzednimi analizowanymi zmiennymi (wielkość gospodarstwa domowego, typ biologiczny gospodarstwa domowego).

Wyniki innych badań (Dąbrowska, Byłok, Kiełczewski i Ozimek, 2015) wskazują, że ważną determinantą różnicującą innowacyjne zachowania konsumentów jest status zawodowy, gdyż miejsce w strukturze społecznej wywiera duży wpływ na stosunek konsumentów do nowych produktów. Innowacyjnymi konsumentami są przede wszystkim osoby pracujące na własny rachunek oraz piastujące stanowiska administracyjno-biurowe. Konsumentami tradycyjni, których mało interesują nowe produkty, to rolnicy oraz emeryci i renciści.

Wiejskie gospodarstwa domowe pracowników na stanowiskach nierobotniczych oraz gospodarstwa domowe pracujących na własny rachunek w większym stopniu cechowały się zasobnością w dobra nowoczesne niż pozostałe gospodarstwa domowe. W laptopy, tablety wyposażonych było blisko 3/4 wiejskich gospodarstw domowych, w których głównym źródłem utrzymania była praca na stanowiskach nierobotniczych lub praca na własny rachunek, podczas gdy w gospodarstwach domowych pracowników na stanowiskach robotniczych oraz

rolników urządzenia te występowały w około połowie gospodarstw domowych, a w pozostałych gospodarstwach domowych nie przekraczały 1/3 badanych gospodarstw. Natomiast sprzętami starszej generacji cechowały się w większym stopniu gospodarstwa domowe, w których głównym źródłem utrzymania były świadczenia społeczne lub inne niezarobkowe źródła, a także rolnictwo.

Tabela 7

Odsetek wiejskich gospodarstw domowych wyposażonych w dobra trwałe nowej i starej generacji według kategorii społeczno-ekonomicznej gospodarstwa domowego w 2014 roku

Wyszczególnienie	Odbiornik telewizyjny kineskopowy	Pralka i wirówka elektryczna	Kuchenka elektryczna z płytą ceramiczną	Smartfon	Drukarka wielofunkcyjna	Laptop, tablet	Zestaw kina domowego
	w procentach (%)						
Pracowników na stanowiskach robotniczych	36	13	6	32	24	55	6
Pracowników na stanowiskach nierobotniczych	27	7	16	42	36	72	16
Rolników	44	21	6	27	29	48	6
Pracujących na własny rachunek	20	7	24	47	44	74	24
Emerytów	46	21	5	7	8	20	5
Rencistów	49	24	4	10	7	22	4
Utrzymujących się ze świadczeń społecznych	55	33	3	14	9	25	3
Utrzymujących się z pozostałych niezarobkowych źródeł	43	12	7	16	9	32	7
Stosunek korelacyjny	0,156	0,205	0,205	0,301	0,291	0,399	0,224

Źródło: jak do tab. 1.

W innych badaniach (Wrzochalska, 2006) zauważono, że gospodarstwa domowe rodzin rolniczych posiadały lepszy standard wyposażenia niż rodziny bezrolne, w szczególności jeśli chodzi o dobra standardowe (odkurzacz, radiomagnetofon, telefon stacjonarny, pralka automatyczna, samochód osobowy, zamrażalka) i o podwyższonym standardzie (telefon komórkowy, magnetowid, urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej, komputer osobisty, robot kuchenny, kuchenka mikrofalowa).

Podsumowanie

Przeprowadzone badania wskazały, iż wyposażenie gospodarstwa domowego w dobra trwałe determinowane jest wieloma zmiennymi. Relatywnie wysoką siłę związku z ogólną liczbą posiadanych dóbr trwałych oraz ich nowoczesnością mają charakterystyki gospodarstwa, takie jak: wielkość gospodarstwa domowego, obecność w nim dzieci oraz kategoria społeczno-ekonomiczna gospodarstwa domowego. Można stwierdzić, że zmiany, jakie dokonały się w wyposażeniu wiejskich gospodarstw domowych w dobra trwałe, są konsekwencją procesów społeczno-demograficznych oraz procesów związanych z globalizacją i informatyzacją.

Na przestrzeni lat 2004-2014 we wszystkich typach gospodarstw domowych wyróżnionych ze względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym, typ biologiczny gospodarstwa domowego oraz kategorię społeczno-ekonomiczną zauważono wzrost ogólnej liczby dóbr trwałego użytkowania. Fakt ten uwidacznia poprawiającą się sytuację w polskich gospodarstwach domowych zlokalizowanych na wsiach, gdyż większa zasobność w dobra trwałego użytku to większy komfort życia. Dzięki zwiększeniu się zasobności wiejskich gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku, takie jak pralka automatyczna czy zmywarka do naczyń, dochodzi do ułatwienia wykonywania prac domowych. Rozpowszechnienie się dostępu do Internetu daje członkom wiejskich gospodarstw szeroki dostęp do informacji i możliwości korzystania z wielu usług dostępnych za pośrednictwem Internetu. Coraz większy odsetek wiejskich konsumentów może też zaspokajać potrzeby kulturalno-rozrywkowe w domu/mieszkanie dzięki wykorzystaniu dóbr trwałych, takich jak zestawy kina domowego czy kamery wideo.

Różnice w wyposażeniu wiejskich gospodarstw domowych są konsekwencją czynników demograficznych i społeczno-ekonomicznych. Celem artykułu była identyfikacja typów wiejskich gospodarstw domowych posiadających największą liczbę dóbr trwałych. Wyposażenie w większą liczbę dóbr trwałych dotyczyło przede wszystkim wiejskich gospodarstw domowych z dziećmi na utrzymaniu oraz gospodarstw, w których głównym źródłem utrzymania była praca na własny rachunek lub praca najemna na stanowiskach nierobotniczych. Obecność dzieci w gospodarstwie domowym, większe dochody rozporządzalne na osobę, a także wyższy poziom wykształcenia sprzyjały posiadaniu większej liczby dóbr trwałych w gospodarstwie domowym. Fakt ten wynika przede wszystkim z potrzeb pojawiających się w tych gospodarstwach domowych.

Celem artykułu było także określenie typów gospodarstw z najnowocześniejszym wyposażeniem w dobra trwałe oraz typów gospodarstw, w których wyposażeniu znajdują się sprzęty starszej generacji. Obecność dzieci w gospodarstwie domowym była silną determinantą wyposażenia gospodarstwa w nowoczesne urządzenia, takie jak: smartfony, laptopy, tablety czy wielofunkcyjne drukarki. Wyższy status zawodowy członków gospodarstwa domowego prowa-

dził natomiast do posiadania większej liczby dóbr, co było zapewne konsekwencją chęci dorównania członków tych gospodarstw grupie społecznej, z którą się identyfikowali, lub wyróżnienie się z tej grupy. Zasobność w większym udziale gospodarstw domowych w sprzęty starszej generacji cechowały głównie gospodarstwa domowe jednoosobowe, które na wsi często tworzone są przez osoby starsze.

Zwiększanie się liczby dóbr trwałych w wiejskich gospodarstwach domowych świadczy o podwyższaniu poziomu życia wiejskich konsumentów. Na podstawie analizy wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe można zaobserwować zachodzące procesy unowocześniania konsumpcji w wiejskich gospodarstwach domowych. Procesy te w jednych gospodarstwach domowych przebiegają szybciej, w innych wolniej i są uzależnione od charakterystyk demograficznych i społeczno-ekonomicznych wiejskich gospodarstw domowych, a niebagatelny wpływ na nie ma rozwój technik i technologii telekomunikacyjnych.

Bibliografia

- Aczel, A.D. (2000). *Statystyka w zarządzaniu. Pełny wykład*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 388-455.
- Bretyn, A. (2015). Zmiany wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku w Polsce a jakość życia. *Studia Ekonomiczne*, nr 209, s. 19-32.
- Bylok, F. (2006). Zachowania konsumpcyjne ludzi starszych w Polsce na początku XXI wieku. W: J. Kowaleski, P. Szukalski (red.), *Starość i starzenie się jako doświadczenie jednostek i zbiorowości ludzkich*. Zakład Demografii UŁ.
- Bywalec, C. (2010). *Konsumpcja a rozwój gospodarczy i społeczny*. Wydawnictwo CH Beck.
- Dąbrowska, A., Bylok, F., Kiełczewski, D., Ozimek, I. (2015). *Kompetencje konsumentów. Innowacyjne zachowania. Zrównoważona konsumpcja*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Dąbrowska, A., Janoś-Kresło, M., Witek, J. (2012). Wpływ ograniczeń finansowych na zakup dóbr trwałego użytku w miejskich gospodarstwach domowych. W: M. Janoś-Kresło (red.), *Gospodarstwa domowe w XXI wieku. Konsumpcja. Jakość życia*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, s. 29-52.
- Czapiński, J., Panek, T. (2015). *Diagnoza Społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*. Rada Monitoringu Społecznego. Vol. 9, issue 4, Warszawa.
- GUS (2001). *Budżety gospodarstw domowych w 2000 roku*. Warszawa.
- GUS (2005). *Budżety gospodarstw domowych w 2004 roku*. Warszawa.
- GUS (2016). *Budżety gospodarstw domowych w 2015 roku*. Warszawa.
- GUS (2016). *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016*. Warszawa.
- Gutkowska, K., Piekut, M. (2016). Korzystanie z usług gastronomicznych przez Polaków. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing*, nr 16(65), s. 15-24.
- Janoś-Kresło, M. (2015). Kryzys z perspektywy konsumpcji polskich gospodarstw domowych. W: B. Mróz (red.), *Zmiany zachowań polskich gospodarstw domowych pod wpływem kryzysu*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Kędzior, Z. (1992). Gospodarstwa domowe – podmiot gospodarujący. *Monografie i Syntezy*, nr 70. Warszawa: IRWiK.
- Kocowski, T. (1979). Globalna koncepcja potrzeb ludzkich. W: *Rozwój społeczny – system oświatowy – potrzeby ludzkie. Problemy metodologiczne, Polska 2000*, z. 1.
- Lackman, C., Lanasa, J. (1993). Family Decision-Making Theory. An Overview and Assessment. *Psychology & Marketing* (March/April).
- Maciejewski, G. (2014). Zachowania konsumentów w dobie postmodernizmu. *Marketing i Rynek*, nr 6, s. 1129-1135.
- Nintendo Wii – rewolucja siódmej generacji. (2016). Pobrane z: <https://geezmo.pl/2016/02/03/nintendo-wii-rewolucja-siodmej-generacji/> (data dostępu: 11.02.2017).
- Pronovost, G. (2006). *L'univers du temps libre et des valeurs chez les jeunes*. Quebec: PUQ.
- Rozmus, D. (2009). Analiza wariancji. W: E. Gatnar, M. Walesiak (red.), *Statystyczna analiza danych z wykorzystaniem programu R*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rynek dóbr luksusowych w Polsce*. Edycja 2016. Raport KPMG (2016). KPMG.pl.
- Słaby, T. (2006). *Konsumpcja*. Eseje statystyczne. Warszawa: Difin, s. 42-43.

- Smyczek, S., Sowa, I. (2003). *Modele rynkowych zachowań konsumentów*. Katowice: Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach.
- Smyczek, S., Sowa, I. (2005). *Konsument na rynku. Zachowania, modele, aplikacje*. Warszawa: Difin.
- Sowa, I. (1997). Promocja – jak trafić do nastolatka? *Aida Media*, nr 1.
- Sowa, I. (2011). Oddziaływanie interpersonalne w rodzinach młodych konsumentów w procesie dokonywania zakupu (na przykładzie wybranych dóbr). *Studia i Materiały Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedzą*, nr 52, s. 196-209.
- Szczepański, J. (1981). *Konsumpcja a rozwój społeczny człowiek. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*. Warszawa: PWE.
- Szukalski, P. (2016). Prognoza gospodarstw domowych GUS z 2016 r. – co z niej wynika? *Demografia i Gerontologia Społeczna – Biuletyn Informacyjny*, nr 5, s. 1-5.
- Uściński, K. (1996). Rynek dziecięcych pragnień i marzeń. *Aida Media*, nr 2(21).
- Wątroba, J. (2002). *Wprowadzenie do analizy wariancji*. Kraków: Statsoft.
- Wątroba, J. (2004). *Analiza wariancji*. Materiały kursowe. Kraków: Statsoft.
- Włodarczyk-Śpiewak, K. (2004). Wyposażenie młodych gospodarstw domowych w dobra trwałe jako jeden z elementów jakości życia na tle krajów Unii Europejskiej. W: A. Manikowski, A. Psyk (red.), *Unifikacja gospodarek europejskich: szanse i zagrożenia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- Wrzochalska, A. (2006). *Poziom życia wiejskich rodzin rok po akcesji do Unii Europejskiej*. Warszawa: IERiGŻ-PIB.
- Zalega, T. (2010). Uwarunkowania zaspokojenia potrzeb w zakresie mieszkania i jego wyposażenia w gospodarstwach domowych wysokodochodowych. *Master of Business Administration*, 18(4), s. 57-78.
- Zalega, T. (2012a). Zmiany w wyposażeniu gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku w okresie kryzysu. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, nr 98, 91-108.
- Zalega, T. (2012b). Konsumpcja dóbr trwałego użytku i zachowania przystosowawcze wśród polskich elit ekonomicznych w warunkach kryzysu. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, nr 24, s. 329-346.

MARLENA PIEKUT

Warsaw University of Technology

Płock

SOCIO-DEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF RURAL HOUSEHOLDS EQUIPPED WITH DURABLE GOODS

Abstract

The aim of this article is to identify the types of rural households with the highest number of durable goods and an indication of the types of households with modern durable goods. We analysed the following characteristics of the household: household size, type of household biological and socio-economic status. Research methods were analysis of variance and correlation analysis. The results indicate the changes in consumer behaviour of rural residents in 2004-2014 and on the processes of modernization of consumption.

Keywords: households, rural area, durable goods equipment, consumption.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 07.12.2017.

